ГОДИШНИК НА УНИВЕРСИТЕТА ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ СОФИЯ

Том Volume 56 2023 Брой Issue 2

ANNUAL OF THE UNIVERSITY OF ARCHITECTURE, CIVIL ENGINEERING AND GEODESY SOFIA

Получена: 30.12.2022 г.
Приета: 27.03.2023 г.

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И ЧАСТНА СОБСТВЕНОСТ

Б. Маринова[1]

Ключови думи: *културни ценности, археологически обекти, частна собственост*

РЕЗЮМЕ

Изследването е ограничено до материалните движими и недвижими културни ценности, които попадат в границите на поземлен имот или в построена в него сграда – частна собственост. Посочва се правният режим на различни категории културни ценности: археологически обекти и сгради – паметници на културата. Разглежда се нормативната уредба по установяване, регистрация и опазване на обектите – материални културни ценности. На тази основа са формулирани основните задължения на собственика на поземления имот, в който са открити археологични находки, или който притежава движими вещи – културна ценност. Внимание се отделя на възможностите за използване и управление на културното наследство от тези категории. Засегнати са актуални въпроси, свързани с реални правни спорове в разглежданата област на правно регулиране.

1. Въведение

Българската правна уредба е силно повлияна от редица международни актове в областта на културното наследство, някои от които са: Хагската конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт – от 1954 г. – прилага се само във военно време; Конвенция относно мерките за забрана и предотвратяване на незаконен внос, износ и прехвърляне на правото на собственост на културни ценности от 1970 г.; Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство от 1972 г.

Като държава членка на Европейския съюз, България е задължена да се съобразява с актовете на европейското право, като например: Регламент (ЕИО) № 116/2009 на Съвета

[1] Бисерка Маринова, доц. д-р, кат. „Устойчиво земеползване и управление на имоти“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: bismarinova@gmail.com

относно износа на паметници на културата; Регламент (ЕИО) № 752/93 на Комисията от 30 март 1993 г. за установяване на разпоредби за прилагането на Регламент (ЕИО) № 116/2009 на Съвета относно износа на паметници на културата; Директива 93/7/ЕИО на Съвета от 15.03.1993 г. относно връщането на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава-членка.

Очевидно е, че в интерес на човечеството е необходимостта от преминаване от „партикуларната закрила, осъществявана само в рамките на териториалния суверенитет на държавата, към възприемане на принципа на устойчивото развитие, постижимо само чрез многостранно сътрудничество“ [1].

Правната рамка на културните ценности у нас е очертана от Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г. и от Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г.

С най-важно значение в разглежданата сфера на обществени отношения е действащият Закон за културното наследство (обн., ДВ, бр. 19 от 13.03.2009 г., в сила от 10.04.2009 г.; посл. изм. бр. 17 от 26.02.2021 г.), който отмени Закона за паметниците на културата и музеите. Този нормативен акт предизвика противоречива реакция в широката общественост и правната доктрина.

Основната критика към новия закон се базира на „експроприационния характер на много от неговите норми. Разпоредбите на Закона за културното наследство са директно насочени към физическите и юридическите лица – притежатели на културни ценности, на които чрез противоконституционно използване на закона като средство за принуда, се стремят да отнемат собствеността върху тези културни ценности“ [2]. Конфликт е възможно да се появи между обществения интерес и правото на собственост – най-пълното по обем вещно право, което се защитава от разпоредбите на чл. 17, ал. 1 и 3 от Конституцията на Р България, прогласяващи частната собственост за неприкосновена (Решение на Конституционния съд (РКС) № 5 от 1996 г. по к. д. № 4/1996 г.). „Поначало ограничаването на едно основно право е допустимо, но само когато това се налага, за да бъдат охранени висши конституционни ценности“. (РКС № 10 от 2017 г.; РКС № 3 от 2019 г.; РКС № 11 от 2021 г.). Точно такъв характер има конституционното право, превърнато в задължение на държавата в чл. 23 от Конституцията на Р България, да се грижи за опазване на националното историческо и културно наследство. Заедно с това, „известно е, че недвижимото културно наследство има двойствен характер – публично благо и ресурс за устойчиво национално и регионално развитие“ [3].

По отношение на задълженията на собственик, който е открил материални паметници на културата, спорно е доколко съществуващият правен режим наистина би мотивирал те да бъдат установени и регистрирани. Усложнения произтичат и от това, че: „Материалните обекти са и обекти на вещното право, оттам и подчинени на режима на собственост и ограничени вещни права със съответните изрично уредени изключения“ [4].

Отделни разпоредби, свързани с режима на културното наследство, се съдържат в редица други нормативни актове: Закон за устройство на територията; Закон за държавната собственост; Закон за местното самоуправление и местната администрация; Закон за административните нарушения и наказания; Правилник за вписванията; Закон за закрила и развитие на културата, Закон за туризма; Административнопроцесуален кодекс; Наказателен кодекс и др.

В крайна сметка, добра или лоша, нормативната уредба, която се явява lex specialis, следва да се спазва, което изисква познаването ѝ. Изследването цели да систематизира възможните задължения на собственик на недвижим имот или движима археологическа ценност, произтичащите ограничения от статута им като обект на специална защита.

2. Обхват на защита на недвижимите материални обекти – културно наследство

В един поземлен имот съгласно избрания критерий в чл. 47 от Закона за културното наследство – научната и културната област, могат да се намират: 1) археологически обекти: материални следи за човешка дейност неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания; 2) исторически обекти: сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности; 3) архитектурно-строителни обекти: сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност. Според друг критерий – научната и културната стойност – тези обекти могат да бъдат класифицирани като такива със: световно значение; национално значение; местно значение; ансамблово значение.

2.1. Статут на недвижима културна ценност

Освен в Закона за културното наследство, важни разпоредби се съдържат в Наредба № 3 от 10.07.2019 г. за реда за идентифициране, декларираме, предоставяне на статут и за определяне на категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности (издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр. 57 от 19.07.2019 г., в сила от 19.07.2019 г., попр., бр. 65 от 16.08.2019 г., доп., бр. 9 от 2.02.2021 г.) и в Наредба № Н-4 от 8.10.2013 г. за условията и реда за представяне на културните ценности (издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.2014 г., в сила от 28.03.2014 г.).

Процесът на придобиване на статут на недвижима културна ценност преминава през три етапа:

А) идентифициране

През този етап се извършва издирване, изучаване и изготвяне на предварителна оценка на обектите.

Б) декларираме

Въз основа на заповед на министъра на културата обектите подлежат на предварителна класификация, предварителна категоризация и определяне на временни режими за опазване.

С цел защитата на културното наследство, важно е правилото, че декларираните недвижими обекти имат статут на недвижими културни ценности до установяването им като такива по реда на Закона за културното наследство.

В) Обявяване на обект за недвижима културна ценност

В зависимост от културната значимост на обектите, те подлежат на два режима:

- вписването в Списъка на световното наследство от Комитета за Световно наследство към ЮНЕСКО;
- издаване на Заповед на министъра на културата за всички останали недвижими културни ценности.

Задължителни условия за предоставяне на статут на национална културна ценност са за обекта да има определени: класификация, категория и режим на опазване; обектът да е декларираме и да е направена заключителна оценка относно ценността му.

3. Задължения на собственика при недвижими материални обекти на културното наследство

3.1. Задължение за уведомяване

Всеки собственик, който установи наличието на обект, за който има вероятност да бъде културна ценност, има преди всичко задължение за уведомяване на съответните органи по опазване на културното наследство. Това е в основата на целия процес на проучване и в крайна сметка, ако са налице условията за това – на определяне на статут на културна ценност на обекта.

3.2. Задължение за съгласуване

Важна е преди всичко установената териториалноустройствена защита на културните ценности, предвидена в Раздел V от Закона за културното наследство. Единичните и груповите недвижими културни ценности с техните граници и охранителни зони формират защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство, които се отразяват в кадастралните карти съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър и в общите и подробните устройствени планове съгласно Закона за устройство на територията. Предвидено е, че инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се одобряват и строежите се изпълняват по реда на Закона за устройство на територията след съгласуване.

В Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони се предвижда за недвижимите културни ценности от световно значение и за включените в Индикативната листа на културното и природното наследство на Република България, за археологическите резервати и за единичните, и за груповите недвижими културни ценности от национално значение се изготвят планове за опазване и управление при условията и по реда на Закона за културното наследство.

След декларираме на обекта като културна ценност собственикът не е свободен да извършва по своя преценка промени или други дейности, които могат да повлияят върху защитения недвижим обект. Съгласно чл. 148, ал. (4) от Закона за устройство на територията, разрешение за строеж на обекти в защитени територии за опазване на културното наследство се издава при спазване на разпоредбите на Закона за културното наследство. Инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се одобряват и строежите се изпълняват по реда на Закона за устройство на територията след съгласуване по реда на чл. 84, ал. 1 и 2. В Закона за устройство на територията са предвидени възможности за отклонения от правилата и нормативите за застрояване спрямо обекти – културни ценности. Защитата обхваща и изискването за даване на писмено съгласие от министъра на културата за промяна на предназначението на сграда или на част от сграда – обект на културата.

За премествaеми обекти и елементи на градското обзавеждане в недвижими имоти – културни ценности – се изисква разрешение за поставяне на обектите въз основа на схема след съгласуване при условията и по реда на Закона за културното наследство.

3.3. Задължение за поддържане и възстановяване

В съответствие с чл. 4 от Конвенция на Съвета на Европа за защита на архитектурното наследство на Европа България е задължена да предотвратява

обезобразяването, рушенето или разрушаването на защитените имущества, като за тази цел предвиди предаването на компетентно учреждение на проектите за разрушаване или изменение на паметници, които вече се намират под закрила или спрямо които се прилага процедура за тяхното опазване, а също така на всеки проект, засягащ тяхната околна среда, а също така предаването на компетентно учреждение на проектите, засягащи архитектурен ансамбъл, или част от него, или местност. Националното законодателство следва да предотврати разрушаване на сгради; строеж на нови сгради; значителни изменения, които биха засегнали характера на архитектурния ансамбъл или на местността, като въведе възможността на държавните органи да принудят собственика на защитаван имот да осъществи определени работи или да осъществят тези работи самите те, ако собственикът не го направи.

С чл. 71, ал. (1) от Закона за културното наследство на всички собственици, концесионери и ползватели на недвижими културни ценности е вменено задължението да полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние.

Когато собственикът няма финансова възможност да поддържа обекта – недвижима културна ценност – и това би застрашило опазването му, при определени условия с оглед на избягване на излагането му на риск, е допустимо поемането на разходите от държавата срещу учредяване на законова ипотека.

В случай на унищожаване на недвижима културна ценност поради неизпълнение на задълженията по чл. 71, ал. 1, т. 1 и 2 същия кръг лица 1 са длъжни да я възстановят в същия вид – с оригиналните обемно-пространствени параметри и архитектурни и художествени характеристики.

В практиката се наблюдават опити собственици на недвижими културни ценности да заобиколят специалния режим за тяхното опазване с инвестиционна цел, като търсят възможности за тяхното премахване под различни предлози. В чл. 83, ал. (5) от Закона за културното наследство се предвижда задължителното даване на положително становище на компетентните органи по същия закон, за да се осъществи процедурата по Закона за устройство на територията.

Върху недвижими имоти – културни ценности – могат да се поставят рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи след съгласуване при условията и по реда на Закона за културното наследство.

3.4. Задължение за предоставяне на достъп

Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който е открит или съществуват данни за наличие на недвижим археологически обект, са длъжни да осигуряват достъп на компетентните органи за инспектиране на физическото му състояние и да изпълняват предписанията за неговото опазване.

Гарантирането на равен достъп на гражданите до културните ценности е посочено като една от целите на Закона за културното наследство, което води до задължение на собствениците им, включително и частните лица, при определен ред да осигурят физически или интелектуален достъп до тях, без да се увреждат или подлагат на риск опазваните обекти.

Задължение за предоставяне на достъп има и при упражняване на контрол от компетентните лица, които могат да налагат принудителни административни мерки съгласно чл. 192 от Закона за културното наследство.

4. Специфични права на собствениците на недвижими обекти на културното наследство

В противовес на наложените задължения, собствениците могат да се възползват от няколко групи своеобразни привилегии.

Предвидени са редица възможности и форми за ***консултиране*** във връзка с обектите – културна ценност.

В чл. 70 от Закона за културното наследство е дадено право на собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности да реализират ***приходи*** от входни билети, рекламни материали, както и от възпроизвеждане на културната ценност във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение.

Принципно е посочена и възможността ***за подпомагане по програми***, финансово осигурени от държавния, общинския бюджет или от други източници, за извършване на аварийни, укрепителни, консервационни и реставрационни работи, необходими за опазване на културната ценност.

Допустимо е също така собствениците да събират и получават доброволни парични и други ***помощи и дарения*** от отделни лица и институции. Дарителството се насърчава и посредством предвидените данъчни облекчения. Данъчното облекчение се изразява в намаление на годишните данъчни основи за доходи от трудова дейност, от друга стопанска дейност, от наем или от друго възмездно предоставяне за ползване на права или имущество, доходи от прехвърляне на права или имущество или доходи от други източници, с направените през годината дарения за културата – до 15 на сто. Според чл. 24. (1), т. 11а от Закона за местните данъци и такси са ***освободени от данък*** сградите – културни ценности, когато не се използват със стопанска цел.

5. Особености при движимите обекти на културно наследство – частна собственост

5.1. Обхват и предмет на защита

Според едно от становищата в доктрината, „материалното движимо наследство включва археологически, исторически, художествени, етнографски, технологични, религиозни предмети и такива от занаятчийски или народен произход, които представляват важни колекции за науката, историята на изкуството и опазването на културното разнообразие. Те включват произведения на изкуството, ръкописни книги, документи, исторически артефакти, записи, фотографии, филми, аудиовизуални документи, занаяти и други предмети от археологически, исторически, научен и художествен характер“ [5].

Дефиницията за материално движимо културно наследство, формулирана в чл. 10 от Закона за културното наследство чрез препращане определя обхвата му като всички културни ценности, с изключение на тези, които са трайно закрепени към земята, включително под водата, както и прилежащата им среда, като се изключват и обектите на нематериалното културно наследство, посочени в чл. 42 от същия закон.

Наред с общото изискване спрямо обектите – културно наследство – да са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност, културното наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, каквито са.

Специфичният предмет на обществени отношения – движимо материално наследство, е отразен в Наредба № 1 от 16 февруари 2021 г. за реда за извършване на идентификация на движимите културни ценности и за водене на регистри на движимите културни ценности. От значение е и действащият БДС EN 16095:2012 „Опазване на културното наследство. Документиране на състоянието на движимото културно наследство“.

5.2. Статут на движима културна ценност

Начален момент е издирването на движимите културни ценности, обхваща получаване и документиране на информация от различни източници.

Ключов въпрос е идентификацията на движими културни ценности, която представлява научноизследователска дейност, чрез която се определя дали една вещ съответства на критериите за културна ценност, както и нейната класификация и категоризация по реда на Закона за културното наследство.

Важна е категоризацията на движимите културни ценности според научната и културната им стойност, като в чл. 54, ал. (1) от Закона за културното наследство е дефинирано понятието „национално богатство“.

От гледна точка на статута на движимите културни ценности важни са:

- регистър на движимите културни ценности, придобили статут на национално богатство;
- паспорт на движими културни ценности – национално богатство;
- регистър на културните ценности в колекции.

Собствениците на движими културни ценности имат редица права, нормативно очертани в чл. 111 от Закона за културното наследство. Задълженията им, вменени от същия закон, се съдържат в чл. 112.

5.3. Търговия с движимо културно наследство

Търговска дейност с културни ценности могат да извършват лица, регистрирани по Търговския закон или по Закона за кооперациите и вписани в специалния регистър, воден от Министерството на културата.

Строгият режим за възмездни прехвърлителни сделки с движими културни дейности изисква те да бъдат идентифицирани и регистрирани. За обектите, които са национално богатство, е необходимо писмено уведомяване на министъра на културата, което дава възможност да се упражни правото на държавата на първи купувач. Последицата от неспазване на реда, предвиден в чл. 113 от Закона за културното наследство е най-тежката санкция – сделките са нищожни.

С Решение № 7 от 29.09.2009 г. на КС по к. д. № 11/2009 г. (обн. „Държавен вестник“, бр. 80/2009 г.) Конституционният съд на Р България е отхвърлил искането за обявяване на противоконституционността на чл. 113, ал. 1, 2 и 3 от Закона за културното наследство.

Търговията с движими културни ценности е обект на регулиране от специалната Наредба № 1 от 18 юли 2018 г. за реда за издаване на разрешения за извършване на търговска дейност с движими културни ценности и за водене на регистъра по чл. 116, ал. 1 от Закона за културното наследство.

От значение е също така съществуващият Международен етичен кодекс за търговците на културни ценности.

5.4. Частни колекции и музеи

Според Закона за културното наследство се допуска колекционер да бъде както физическо, така и юридическо лице, което е собственик или владелец на съвкупност от движими културни ценности, които в своята цялост и тематична свързаност имат научна и културна стойност и е вписано в специален регистър.

По силата на чл. 14, ал. (1), т. 5 от Закона, министърът на културата или определено от него длъжностно лице могат да издават разрешения за създаване на частен музей. Спрямо частните музеи също е приложима Наредба № Н-6 от 11.12.2009 г. за формиране, управление и идентификация на музейните фондове (Загл. изм. и доп. – ДВ, бр. 87 от 2020 г., в сила от 9.10.2020 г.).

6. Вещноправни въпроси при материалното културно наследство

Съгласно чл. 2, ал. (3) от Закона за културното наследство, културните ценности могат да бъдат както публична, така и частна собственост.

6.1. Вещноправни промени с недвижим имот

При необходимост е допустимо сключване на договор между министъра на културата и собственика на земята за ***учредяване вещно право на ползване върху терена***, където са открити археологическите културни ценности.

Колизията между обществен и частен интерес е ярко очертана в случаите на ***отчуждаване на имоти във връзка с материалното културно наследство***.

В мотивите на Решение на Конституционния съд от 21 март 1996 г., (по отменения ЗПКМ) се обявява, че законовите разпоредби, предвиждащи възможността за държавата да предприема постъпки за отчуждаване на имоти паметници на културата, както и ограничения за собствениците, желаещи да ги продадат, заменят или дарят, противоречат на чл. 17, ал. 1 и 3 от Конституцията, които обявяват частната собственост за неприкосновена. При условията на пазарна икономика и гражданско общество, регламентирани и гарантирани от Конституцията, държавата в лицето на свои институции или общините не могат да се намесват в гражданския оборот и да диктуват условията на една сделка, включително и това с кого тя да бъде сключена. Противоконституционна е намесата в неприкосновеността на частната собственост, включително и в правото на даден гражданин свободно да се разпорежда със свой недвижим имот, представляващ паметник на културата.

Конституционният съд в мотивите си се позовава и на Конвенцията на Съвета на Европа за защита на архитектурното наследство на Европа, член 4 разрешава отчуждаването на даден защитен имот, но *единствено с цел да не се допусне изменение на облика му, разграждането или развалянето му*.

Интересен е и друг случай – делото „Дебелянови срещу България“ (Жалба № 61951/00), при който ЕСПЧ е осъдила България, защото е препятствала възстановяването на собствеността ***(реституция***) върху сграда – недвижима културна ценност (Ослековата къща в Копривщица).

6.2. Придобиването по давност

По силата на чл. 18, ал. (1) от Конституцията на Р България, археологическите резервати, определени със закон, са изключителна държавна собственост, поради което е недопустимо придобиването им по давност.

В периода от 1998 година до влизане в сила на Закона за културното наследство е съществувала възможност паметниците на културата с национално и световно значение да не се третират като публична държавна собственост, съответно е било допустимо да се придобиват по давност.

Съгласно общите правила на придобивната давност относно движими вещи, достатъчно е непрекъснато владение в петгодишен период, за да се придобие собственост, доколкото то не е установено чрез престъпление.

Паралелно с това съществува задължение за уведомяване при намиране на чужда вещ, което е въздигнато в престъпление при неизпълнение.

По силата на чл. 91 от Закона за собствеността заровените в земята вещи (съкровища) стават собственост на държавата.

В § 5 на Преходните разпоредби на Закона за културното наследство е направена своеобразна „амнистия“ относно намерени движими археологически обекти или движими археологически паметници на културата, които бъдат декларирани и идентифицирани първоначално в шестмесечен, а впоследствие – в едногодишен срок след влизане на Закона в сила. Не случайно се посочва, че: „Обществените нагласи към частното колекционерство като явление и обществено отношение (а оттам и политическата воля за неговото нормиране) се ръководят от нагласите към определени представители на това явление – т.нар. големи колекционери на археологически артефакти – като Васил Божков, Димитър Иванов, Боян Радев, братя Бобокови и др.“ [6].

С Решение № 7 от 29.09.2009 г. на КС по к. д. № 11/2009 г. е прието, че „въведената презумпция, че винаги се държи за държавата при неустановена собственост по §5 ПЗРКН противоречи на нормата на чл. 17, ал. 1 и 3 от Конституцията“. В резултат са отменени §5, ал. (2) и ал. (3) като такива, които нарушават чл. 4, ал. 1, чл. 17, чл. 56 и чл. 58, ал. 1 от Конституцията на Република България.

7. Общи изводи и препоръки

В някои отношения приетата нормативна уредба с новия Закон за културното наследство не защитава достатъчно трайния обществен интерес и е необходимо прецизиране на правните норми в тази насока.

Наблюдава се на места липса на координация и понякога – дори противоречие на правни норми от гледна точка на Закона за нормативните актове.

Не са уредени нормативно стимули за реално изпълнение на вменените задължения спрямо частните лица – собственици или владелци на материално културно наследство.

Липсват правни норми, насърчаващи дарителството и меценатството в адекватна степен, а възможностите за финансиране са изключително ограничени.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Metodieva, E., Rozalinova, E.* Vuvedenie v: Pravna uredba na kulturnoto nasledstvo v Bulgariya i v ES. Sravnitelen analiz, S, 2006, str. 4.

2. *Petrov, Vl.* Zakonut za kulturnoto nasledstvo e zlonamerena i nekachestvena khaltura. https://www.hermesbg.org/nova-biblioteka/kniga-7/142, poseten na 02.11.2022.

3. *Krustev, M.* Nyakoi aktualni problemi pri upravlenieto na nedvizhimoto kulturno nasledstvo. Sbornik s dokladi ot 30-ta yubileĭna mezhdunarodna nauchno-prakticheska konferentsiya Stroitelno predpriemachestvo i nedvizhima sobstvevnost.

4. *Panaiotova-Chalukova, L.* Kulturni tsennosti s materialen i nematerialen kharakter. Sobstvenost i pravo, 10/2019.

5. *McKinney, L.* Kakvo e materialno kulturno nasledstvo? https://bg.warbletoncouncil.org/patrimonio-cultural-tangible-16574, poseten na 26.12.2022.

6. *Debryune, N.* Sotsializatsiya na kulturnoto nasledstvo. Aspekti na teoriyata i praktikata. Za bukvite – O pismenekh, 2019, ISBN 978-619-185-383-0, s. 94.

CULTURAL HERITAGE AND PRIVATE OWNERSHIP

B. Marinova[1]

Keywords*: cultural values, archaeological objects, private property*

ABSTRACT

The research is limited to tangible movable and immovable cultural values that fall within the boundaries of a plot of land or in a building constructed therein – private property. The legal regime of different categories of cultural values: archaeological finds and buildings – monuments of culture, is indicated. The regulatory framework for establishment, registration and protection of objects – material cultural values, is under review. On this basis, the main obligations of the owner of the land property in which archaeological findings were found, or who owns movable property – cultural value, are formulated. Attention is paid to the possibilities of using and managing the cultural heritage of these categories. Actual issues related to real legal disputes in the considered field of legal regulation are touched upon.

[1] Bisserka Marinova, Assoc. Prof. Dr., Department „Sustainable Land Use and Real Estate Management“, UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: bismarinova@gmail.com